

Prof. JUDr. Vladimír Týč, CSc.

CHARAKTERISTIKA EVROPSKÉ UNIE

Fenomén nadstátnosti, členství v EU

předmět 301 -- 2024

Předpoklady nadstátnosti EU

- **Členské státy se vzdávají ve prospěch této organizace (Společenství, dnes Unie) části svých svrchovaných práv (pravomocí).**
- = přenos výkonu pravomocí členských států v určitých oblastech na Unii

Dokumenty EU: „přenos pravomocí“, nikoli výkonu

Charakteristika nadstátnosti (podřízení členského státu Unii)

- Založením Společenství (dnes Unie), kdy Společenství (Unie) získala **skutečné pravomoci vyplývající z omezení svrchovaných pravomocí nebo jejich přenosu ze států na Společenství (Unii)**,
- tyto státy **omezily, byť jen v omezených oblastech, svá suverénní práva** (tím se podřídily), a
- vytvořily tak *mimo svůj vlastní právní řád* **nový (další) (= právo EU)**.
- ***Tedy: přenesli jsme právotvorné pravomoci státu na Unii, a proto musíme právo EU respektovat a strpět jeho přednost před naším právem.***

Jak se pravomoci přenášejí na Unii? (tzv. svěřené pravomoci)

- cestou **mezinárodních smluv**, jimiž se členské státy na tomto přenosu na Unii jednomyslně dohodly („zřizovací smlouvy“)
- jsou to zejména: **Smlouva o EU, Smlouva o fungování EU**
- **Příklady:**
 - Článek 83 SFEU: Evropský parlament a Rada mohou řádným legislativním postupem stanovit **formou směrnic** minimální pravidla týkající se **vymezení trestných činů a sankcí** v oblastech mimořádně závažné trestné činnosti s přeshraničním rozměrem z důvodu povahy nebo dopadu těchto trestných činů nebo kvůli zvláštní potřebě potírat ji na společném základě.
 - Článek 192 SFEU: Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem ... **rozhodnou, jakou činnost bude Unie vyvíjet, aby bylo dosaženo cílů ochrany životního prostředí.**

Delegování (přenášení) výkonu svrchovaných pravomocí na EU

- **prvotní je členský stát**
- pravomoci členských států jsou prvotní
- členský stát rozhoduje o tom, výkon kterých pravomocí bude delegovat (předávat) (ratifikací ustanovení zřizovací smlouvy, které pravomoc přenáší)
- nejednoznačnosti nebo nejasnosti: kdo rozhoduje o rozsahu předaného výkonu pravomocí? (Soudní dvůr EU...?!)

Členské státy – „vládci Smluv“

- Transfer (výkonu) pravomocí: jen na základě (prostřednictvím) zřizovacích smluv.
- EU nemá žádné vlastní (původní) pravomoci.
- **Jedině členské státy tak určují rozsah přenosu výkonu svých pravomocí na Unii** cestou zřizovacích smluv, které jen ony samy schvalují. Proto jsou „vládci Smluv“ (Herren des Verträge).
- Žádná změna Smluv, tedy ani přenos další pravomoci na EU, není možný bez souhlasu všech členských států.

Příklad: Ústava Francie (velmi decentní formulace !)

- Čl. 88-1
- „Francouzská republika je členem Evropské unie, kterou tvoří státy, jež se **svobodně rozhodly společně vykonávat určité pravomoci**, za podmínek stanovených ve Smlouvě o Evropské unii a Smlouvě o fungování Evropské unie, ...“

Charakter EU: chybí státní moc

- **státní moc si zachovávají členské státy**
- **státní moc nepřechází na EU**, přechází pouze výkon některých pravomocí, a to pod kontrolou členských států
- **EU nemá žádnou státní moc, není státem. Nemá proto ani vlastní svrchovanost.** Omezení svrchovanosti členských států (jejich podřízení EU) neznamena, že se jejich svrchovanost „přelévá“ na Unii.

Členství v EU – podmínky přijetí nového člena

Článek 49 SEU: Požádat o členství v Unii může

- evropský stát
- **POLITICKÁ KRITÉRIA:** stabilní instituce zaručující **demokracii, právní stát, dodržování lidských práv, úctu k menšinám a jejich ochranu + nízký stupeň korupce**
- **EKONOMICKÁ KRITÉRIA:** existence fungujícího **tržního hospodářství**, schopnost vyrovnat se s **konkurenčními tlaky a tržními procesy** v rámci Unie
- schopnost převzít závazky vyplývající z **již existujícího unijního práva**, efektivně je provádět
- **(= tzv. kodaňská kritéria)**

Členství v EU – postup při přijímání nového člena

- **Podání žádosti** o členství Evropské radě. Poté udělen **status kandidátského státu**.
- Komise zhodnotí připravenost této země ke splnění kodaňských kritérií. Na základě stanoviska Komise pak Rada rozhodne o mandátu k **přístupovému jednání**. Poté je formálně zahájeno toto jednání (detailní projednávání jednotlivých oblastí).
- Uzavřít jednání trvá poměrně dlouho (**několik let**), protože kandidát musí splnit předepsaná (kodaňská) kritéria a do svého národního právního řádu zavést ohromné množství pravidel a předpisů EU.
- Poté **o přijetí rozhoduje Rada** (stávající členové) která rozhoduje **jednomyslně** po konzultaci s Komisí a po obdržení souhlasu Evropského parlamentu
- Konečný souhlas s přijetím a jeho podmínky obsahuje **přístupová smlouva**. Ta vyžaduje ratifikaci všemi členskými státy.
- V případě ČR trval tento proces cca 10 let.

Přidružení státu k EU

- na základě dohody s EU o přidružení
- často je přípravou na budoucí členství
- předběžně získává přidružený stát částečně některá členská práva (zejména uvolnění vzájemného obchodu)
- souběžně může probíhat přístupové jednání s Komisí

Ukrajina

- členství v EU možné jen ve velmi dlouhé perspektivě (náročnost splnění podmínek)
- V prosinci 2023 rozhodli vedoucí představitelé EU o **zahájení přístupových jednání** s Ukrajinou
- předběžná hodnocení Komise uvádějí
 - tyto nejvážnější problémy:
 - korupce, praní špinavých peněz
 - oligarchové
 - postavení národnostních menšin
 - Ekonomické podmínky – způsobilost k začlenění do vnitřního trhu EU

Vystoupení z EU

- * **nově článek 50 Smlouvy o EU - jednostranný projev vůle**
- * přetrvávající suverenita členského státu
- * forma realizace: **mezinárodní smlouva = dohoda o vypořádání**
- * dvojí význam nové úpravy:
 - a) politický - deklaruje právo na vystoupení - členství není věčný a neměnný závazek
 - b) právní - stanoví *právní modality vystoupení* z EU
- * **eliminace nepříznivých následků: vstup do Evropského sdružení volného obchodu - Evropský hospodářský prostor (??)**
- Grónsko (1985)
- Velká Británie (2019) **neexistuje institut vyloučení z EU**

Článek 50 Smlouvy o EU

- 1. Každý členský stát se v souladu se svými ústavními předpisy **může rozhodnout z Unie vystoupit.**
- 2. Členský stát, který se rozhodne vystoupit, **oznámí svůj záměr** Evropské radě. S ohledem na pokyny Evropské rady Unie sjedná a uzavře s tímto státem **dohodu o podmínkách jeho vystoupení.**
- 3. Smlouvy (SEU, SFEU) přestávají být pro dotyčný stát použitelné **dnem vstupu dohody o vystoupení v platnost**, nebo, nedojde-li k tomu, **dva roky po oznámení** podle odstavce 2, nerozhodne-li Evropská rada jednomyslně po dohodě s dotyčným členským státem **o prodloužení této lhůty.**
- ...

Možná řešení po vystoupení

- členství v EHP („norská varianta“)
- dvoustranné dohody („švýcarská varianta“)
- úplně zvláštní režim
- „tvrdý“ Brexit (žádné vztahy)
- **Brexit: chybí jasné informace, tiskové zprávy jsou zmatené a nesrozumitelné**
- **SPECIFICKÝ A PRAKTICKY NEŘEŠITELNÝ PROBLÉM: HRANICE MEZI SEVERNÍM IRSKEM (mimo EU) A IRSKOU REPUBLIKOU (členem EU)**

HRANICE MEZI SEVERNÍM IRSKEM (mimo EU) A IRSKOU REPUBLIKOU (členem EU)

Irská hranice

Irská hranice

Dohoda o vystoupení GB z EU

„Irská pojistka“